

Mariusz Grabowski

Edukacja regionalna w kontekście teoretycznym

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1-2, 5-13

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



mgr Mariusz Grabowski
Centrum Rehabilitacyjno-Opiekuńcze w Łodzi

EDUKACJA REGIONALNA W KONTEKŚCIE TEORETYCZNYM

„Istotą edukacji regionalnej jest powrót do domu,
do źródeł życia każdego człowieka,
do źródeł jego etyki i jego języka,
a więc do źródeł kultury domowej, lokalnej,
regionalnej, narodowej i ogólnoludzkiej”.
K. Kossak-Głównyński

1. TYTUŁEM WSTĘPU...

Edukacja – z jęz. ang. *education*, niem. *bildung*, franc. *l'éducation*, słowac. *vzdelanie*, włos. *istruzione* – jest tym zagadnieniem, które zajmuje naukowców różnych dyscyplin naukowych od wielu lat. Terminowi temu wiele uwagi poświęcili między innymi polscy naukowcy: Kazimierz Denek, Jolanta Karbowniczek, Zbigniew Kwieciński, Piotr Mazur, Zbyszko Melosik, Wincenty Okoń i Krzysztof Rubacha¹.

Według Czesława Kupisiewicza edukacja jest to ogół procesów i zabiegów oświatowych i wychowawczych – zamierzonych i okazjonalnych – których celem jest wyposażenie wychowanka w wiedzę i umiejętności, a także ukształtowanie jego osobowości stosownie do uznawanych w społeczeństwie wartości i ideału wychowawczego². Z interpretacji autora wynika, że edukacja jest tym dość istotnym czynnikiem. Zmierza do wszechstronnego ukształtowania osobowości jednostki (na podłożu fizycznym, kulturalnym, moralnym, społecznym i zdrowotnym).

Podobnie pojęcie zdefiniował Wincenty Okoń. Zdaniem dydaktyka edukacja jest ogółem procesów, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży – stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych³.

Powyższe interpretacje dowodzą, że edukacja jest nie tylko ważnym ogniwem oddziaływującym na jednostkę, ale także istotnym komponentem wyposażającym dziecko w wiedzę i umiejętności.

¹ Zob. K. Denek, *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Poznań – Toruń 1994; J. Karbowniczek, *Zmiany w edukacji wczesnoszkolnej po wprowadzeniu reformy systemu oświaty*, Częstochowa 2008; Z. Kwieciński, *Edukacja jako podmiot, instrument i przedmiot samoregulacji społecznej. Propozycje badań skoordynowanych*, [w:] *Zagrożenia, możliwości i potrzeby wspomagania rozwoju*, red. Z. Kwieciński, Toruń 1985; P. Mazur, *Edukacja aksjologiczna fundamentem w procesie jednoczenia Europy*, „Wychowanie na co Dzień” 2008, nr 10–11, s. 20–22; Z. Melosik, *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*, Toruń – Poznań 1995; W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001; K. Rubacha, *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej sudyscyplin*, [w:] *Pedagogika*. T. 1, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003.

² Cz. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 2009, s. 40.

³ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1998, s. 84.



Współcześnie edukacja koncentruje się wokół czterech filarów kształcenia. Są one niejako dla człowieka podstawą kształcenia przez całe życie. Według Jacquesa Delorsa⁴ obejmują przede wszystkim jednostkę w czterech kategoriach:

- a) uczyć się, aby wiedzieć (*learn to know*) – czyli zwrócenie uwagi na aspekt edukacyjny,
- b) uczyć się, aby działać (*learn to operate*) – edukacja w pewnym stopniu ukierunkowana jest na rozwój kompetencji twórczych jednostki,
- c) uczyć się, aby żyć wspólnie (*learn to live together*) – czyli dążenie do współpracy z innymi osobami,
- d) uczyć się, aby być (*learn to be*) – edukacja ukierunkowana jest na rozwój osobowości człowieka.

2. KILKA SŁÓW O EDUKACJI REGIONALNEJ...

Termin **regionalizm** (z jęz.: łac. *regionis*, ang. *regionalism*, niem. *regionalismus*, franc. *regionalisme*, hiszp. *regionalismo*, słowac. *regionalizmus*, ros. *регионализм*) jest pojęciem wieloznacznym. Po raz pierwszy do nauki wprowadzono to zagadnienie pod koniec dziewiętnastego wieku we Francji. Dla wielu dyscyplin naukowych pojęcie to ma nie tylko różne treści, ale także znaczenie.

Dotychczas w literaturze funkcjonuje niewiele definicji określających wspomniany termin. Dla pedagoga wczesnoszkolnego szczególnie znaczenie mają dwie interpretacje – Piotra Kowolika i Jerzego Nikitorowicza. W ujęciu pierwszego autora regionalizm to inaczej zespół kierunków o zróżnicowanym programie literackim i ideowym charakteryzujący się dążeniem do związania twórczości literackiej z osobowościami regionów, ich obyczajami, kulturą, językiem, przeciwstawnymi kulturze ogólnonarodowej⁵. Natomiast według Jerzego Nikitorowicza⁶ termin ten jest ściśle powiązany z prądem społeczno-kulturalnym, który dąży do zachowania swoich cech kultury danego obszaru, jej odnowy i propagowania.

Z powyższych interpretacji wynika, że wspólnym łącznikiem dla tego terminu jest kultura regionu. W aspekcie tym podkreśla ona dziedzictwo kulturowe naszego narodu.

„Od kilku lat obserwujemy duże zainteresowanie wykorzystaniem regionalizmu w nauczaniu i wychowaniu. Lata 1990–2000 zostały przez UNESCO uznane za Dekadę Edukacji Środowiskowej. W Polsce wykorzystuje się twórczo ideę regionalizmu w nauczaniu różnych przedmiotów: języka polskiego, historii, ekologii, plastyki, geografii, w edukacji wczesnoszkolnej. Wprowadzenie regionalizmu rozumianego jako ruch społeczno-kulturalny koncentrujący na pielęgnowaniu i roz-

⁴ J. Delors, *Edukacja jest w niej ukryty skarb*. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku, Warszawa 1998, s. 85.

⁵ P. Kowolik, *Edukacja regionalna w przedszkolu*, [w:] *Edukacja regionalna. Z historii, teorii i praktyki*, red. M. T. Michalewska, Kraków 1999, s. 120.

⁶ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna na pograniczach*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006, s. 104.



wijaniu dziedzictwa kulturowego w regionie do systemu wychowawczego szkoły, to przede wszystkim kształtowanie etycznego stosunku do małej ojczyzny. To wydobywanie w procesie edukacyjnym i wychowawczym wartości tkwiących w bezpośrednim przyrodniczym, kulturowym i społecznym otoczeniu ucznia⁷.

Omówiony powyżej termin ściśle łączy się także z nurtem edukacji regionalnej. Dotychczas na ten temat powstało wiele książek i artykułów naukowych. Między innymi zagadnieniu temu wiele uwagi poświęcili: Zofia Piwońska, Stefan Bednarek, Kazimierz Kossak-Główczewski i Dariusz Wiczorek⁸.

Edukacja regionalna – z języka: ang. *regional education*, niem. *regional bildungs*, franc. *régional d'éducation*, hiszp. *la educación regional*, ros. *региональное образование*, słowac. *regionálneho školstva*, włos. *regionale di istruzioine* – oznacza przede wszystkim:

- koncepcję pedagogiczną z zakresu antropologii kulturowej i teorii wychowania oraz pedagogiki społecznej,
- ścieżkę edukacyjną w programach nauczania na etapie: szkoły podstawowej, gimnazjum oraz liceum.

Edukacja regionalna w wielu opracowaniach jest ujmowana przez autorów jako wiedza o regionie, wiedza o małych ojczyznach, wychowanie o regionie, ale także określana takimi sformułowaniami jak: edukacja kulturowa, edukacja przyrodnicza, edukacja obywatelska, edukacja ekologiczna i edukacja europejska. Według Jerzego Nikitorowicza w interpretacji tego terminu zwraca się przede wszystkim uwagę na to, że jest to koncepcja podkreślająca dydaktyczne znaczenie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako niezbędnego elementu tożsamości jednostkowej i społecznej; stanowi ważny składnik procesu integracji europejskiej; sprzyja zakorzenieniu w tzw. małej ojczyźnie⁹.

Jolanta Karbowniczek¹⁰ podkreśla, że edukacja regionalna jest realizowana głównie przez nauczycieli w klasach I–III i przebiega na tym samym poziomie razem z edukacją polonistyczną, matematyczną, plastyczną, muzyczną, techniczną i motoryczno-ruchową.

Z literatury wynika, że wiedza o regionie powinna mieć charakter interdyscyplinarny.

⁷ B. Sopot-Zembok, H. Nocoń, *Edukacja regionalna*, „Edukacja i Dialog” 1998, nr 7, s. 59.

⁸ Zob. *Edukacja regionalna. Poradnik dla nauczycieli szkoły podstawowej*, red. Z. Piwońska, Rzeszów 2001; *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999, K. Kossak-Główczewski, *Regionalizacja nauczania, a edukacja regionalna jako odmiany racjonalności edukacyjnej*, [w:] *Pedagogia Celestyna Freineta a edukacja regionalna*, red. W. Frankiewicz, K. Kossak-Główczewski, Gdańsk 1997; D. Wiczorek, *Kontrowersje wokół edukacji regionalnej*, [w:] *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”. Edukacja XXI wieku*, red. M. Gwoździcka-Piotrkowska, A. Zduniak, Poznań 2006.

⁹ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009, s. 214.

¹⁰ J. Karbowniczek, *Edukacja środowiskowa w programach nauczania zintegrowanego*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2008, nr 1–2, s. 81.



W ujęciu wielu autorów powinna ona przede wszystkim składać się z takich elementów jak:

1. wiedza o regionie – czyli omówienia:
 - ✓ statusu regionu na terenie naszego kraju,
 - ✓ historii konkretnego regionu,
 - ✓ zagrożeń występujących na terenie regionu,
 - ✓ zasadniczych przeobrażeń regionalnych,
 - ✓ możliwości ekorozwoju,
 - ✓ sposobu ochrony przyrody.
2. wiedza o kulturze regionu – w odniesieniu do:
 - ✓ wiodących ośrodków kulturalnych,
 - ✓ zabytków,
 - ✓ czasopism,
 - ✓ świąt,
 - ✓ tradycji,
 - ✓ folkloru.

Z wypowiedzi nauczycieli wynika, że edukacja regionalna:

- polega na poznawaniu najbliższego otoczenia i regionu zamieszkania;
- to przekazywanie z pokolenia na pokolenie tradycji i kultywowanie jej;
- polega na uświadamianiu dzieciom ich odrębności regionalnej, kulturowej oraz przynależności terytorialnej;
- to nauczanie i wychowanie dzieci do rozumienia zdarzeń, zjawisk dziejących się na terenie ich miejsca zamieszkania, tzw. małej ojczyzny, to troska o dobro wspólne (np. środowisko przyrodnicze, zabytki);
- to uświadomienie różnic między regionami i wskazywanie na ich znaczenie dla kultury narodowej;
- to wiedza naukowa o regionie, tradycjach, zwyczajach, obrzędach, legendach, zabytkach, gwarze – o kulturze i dorobku regionu;
- to dziedzina zajmująca się badaniem gwary, tradycji, kultury regionu, jego historii i perspektyw¹¹.

Lidia Pawelec i Stefan Bednarek¹² zauważają, że zasadniczym celem edukacji regionalnej w procesie dydaktyczno-wychowawczym jest:

1. Ukształtowanie w uczniach poczucia własnej tożsamości regionalnej jako podstawy zaangażowania się w życie społeczne lokalnego środowiska i rzeczywista akceptacja jego różnorodności kulturowej.

¹¹ G. Paprotna, *Wybrane zagadnienia edukacji regionalnej w przedszkolu*, [w:] *Edukacja regionalna. Z historii, teorii i praktyki*, red. M. T. Michalewska, Kraków 1999, s. 139.

¹² L. Pawelec, *Regionalizm w kształceniu zintegrowanym*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2008, nr 1–2, s. 24–25; MEN, *Dziedzictwo kulturalne w regionie. Założenia programowe*, [w:] *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturalne w reformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999, s. 12–14.



2. Wyposażenia ucznia w zasób wiedzy o własnym regionie w powiązaniu z szerszą rzeczywistością narodową, państwową, a nawet międzynarodową, dotyczącą różnych płaszczyzn własnego środowiska regionalnego: geograficznej, etnograficznej oraz kulturowej. Płaszczyzna geograficzna dostarcza wiedzy m.in. o położeniu regionu, ukształtowaniu jego powierzchni, klimacie, florze i faunie. Przy czym bardzo istotne są tu zagadnienia demograficzne, społeczne i gospodarcze, łączące się z płaszczyzną etnograficzną. Charakteryzuje ona region pod względem czynnika ludzkiego. Dostarcza wiedzy o ludności zamieszkującej region (okolice) i jej powiązaniach z szerszymi społecznościami, w tym przede wszystkim: narodową i państwową.
Istotnym elementem wiedzy, w którą powinien być wyposażony uczeń jest tradycja, zwłaszcza kulturowa, pozwalająca wyodrębnić poszczególne obszary jako rzeczywiste regiony lub obszary kulturowe. Przy czym nie musi to być cały zespół elementów kulturowych, ale jedynie kilka charakterystycznych, pozwalających uznać ją za kulturę własną.
3. Wydobyć w procesie edukacji wielorakich wartości tkwiących we własnym regionie w kontekście wartości narodowych, państwowych i ogólnoludzkich powinno uświadomić uczniowi prawdziwość wartości lokalnego środowiska. Ponieważ wszystkie składniki kształtujące pojęcie regionu, grupy społecznej, kultury są nośnikami różnorodnych wartości, zatem jej aksjologiczny wymiar terytorium należy spostrzegać już w samej jego płaszczyźnie historycznej, kulturowej i przyrodniczo-geograficznej. Dodać przy tym należy całą sferę działalności człowieka i wspólnoty terytorialnej, mającej charakter celowej ingerencji gospodarczej w strukturę tegoż środowiska. Ono to charakteryzuje się całym systemem tworzenia na drodze wspólnego doświadczenia, gromadzenia, przechowywania i przetwarzania systemu wartości stanowiących zbiorowe dziedzictwo wspólnoty. Są to wartości zarówno materialne, jak i duchowe, intelektualne i moralne oraz religijne, warunkujące styl życia indywidualnego i zbiorowego wspólnoty.
4. Wprowadzenie ucznia w świat wartości środowiska, to przede wszystkim przygotowanie go do identyfikacji z jego wartościami i ich akceptacja wolna od jakichkolwiek środków przymusu. Dlatego też walorów lokalnego środowiska nie należy traktować jako determinizmu, lecz jako propozycję kształtowania przez każdą jednostkę ludzką indywidualnej hierarchii wartości.
5. Kształtowanie tak zwanej tożsamości pluralistycznej polega na tym, że człowiek poznając głębiej siebie, własne zakotwiczenie w swojej społeczności i jej kulturze uczy się prawidłowo odczytywać, interpretować i oceniać zachowanie innych, a przy tym uczy się szanować ich odmiennosc.

Kazimierz Kossak-Głowczewski¹³ zauważa, że edukacja regionalna powinna wyróżniać się następującymi aspektami:

¹³ P. Kowolik, *Edukacja regionalna w przedszkolu*, [w:] *Edukacja regionalna. Z historii, teorii i praktyki*, red. M. T. Michalewska, Kraków 1999, s. 123.



➤ **teoretyczno-metodycznym** (theoretical – methodological)

W ujęciu autora istotą w tym nurcie edukacji humanistycznej jest powrót do źródeł życia każdego człowieka, a także do źródeł kultury domowej, lokalnej oraz ogólnokrajowej.

➤ **antropologiczno-społecznym** (anthropological – social)

Zdaniem Kazimierza Kossaka-Głowczewskiego edukacja jest tym czynnikiem, który nawiązuje do „odradzających się” ruchów etnicznych. Według autora – to powrót do źródeł kultury etnicznej i lokalnej.

➤ **tożsamościowym** (an identity), czyli powrót do zapomnianej przestrzeni.

W ujęciu autora jest to przypomnienie o tożsamości rodzinnej, etniczno-regionalnej i narodowej.

➤ **etycznym** (ethics) – dotyczy doboru treści kształcenia, które stanowią problematykę etyczną.

➤ **językowym** (language).

Według autora język jest zasadniczym środkiem poznawania oraz rozumienia świata. Aspekt ten jest dość istotny dla rozwoju tożsamości.

Osiągnięcia uczniów w dużej mierze zależą od stosowanych metod i form pracy przez nauczycieli. Większość z nich posługuje się następującymi metodami i formami:

- podające (pogadanka, opowiadania, anegdota, opis z wykorzystaniem modelu),
- problemowe (gielda pomysłów, burza mózgów, gry dydaktyczne, metoda sytuacyjna),
- eksponujące (film, sztuka teatralna),
- praktyczne (wycieczka, metoda projektów).

Edukacja regionalna wymaga także przestrzegania pewnych zasad:

- systematyczności,
- przystępności,
- świadomego, aktywnego udziału dziecka w procesie edukacyjnym.

Większość placówek oświatowych ma prawo dokonać własnego opracowania wiedzy o regionie i realizować go w toku zajęć lekcyjnych z uczniami. Wynika to z tego, że każdy region posiada inne tradycje i obyczaje.

Edukacja regionalna może (i powinna) być realizowana we współpracy z:

- a) instytucjami kultury znajdującymi się w regionie: towarzystwami regionalnymi i kulturowymi, oświatowymi, stowarzyszeniami społecznymi, domami i ośrodkami kultury, muzeami (skansenami), ośrodkami dydaktycznymi parków narodowych i krajobrazowych), izbami pamięci i izbami regionalnymi, bibliotekami, teatrami;
- b) amatorskim ruchem artystycznym;



- c) indywidualnymi osobami, twórcami, artystami, reprezentantami folkloru, kultury ludowej;
- d) rodzicami (wywiady, przekazy, historia rodzin, dorobek rodzin w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego)¹⁴.

Piotr Petrykowski podkreśla, że edukacja regionalna jest ważnym instrumentem w obrębie działań zmierzających do integracji europejskiej. Autor w swoich rozważaniach zauważa jednak pewne mankamenty metodologiczne występujące w tych koncepcjach. Autor zaznacza, że występują one coraz częściej jako partykularne interesy polityczne, wieloznaczność pojęć i dowolność w ich stosowaniu, a także jako rozbieżność w interpretacji celów edukacji regionalnej.

3. KONKLUZJE

Reasumując powyższe rozważania należy zastanowić się nad tym, czym jest edukacja regionalna? Odpowiedź jest prosta. Edukacja regionalna odnosi się do wiedzy o najbliższych okolicach i społeczności lokalnej. Dotyczy głównie wyposażenia młodego człowieka w informacje odnoszące się do historii rodzimego regionu.

Do tej pory w naszym kraju nie powstał odrębny kierunek studiów, który zajmowałby się edukacją regionalną. Od bieżącego roku akademickiego (2009/2010) na Uniwersytecie Łódzkim po raz pierwszy ruszył nowy kierunek studiów: Pedagogika w zakresie rozwoju regionalnego¹⁵. Jest on realizowany – w ramach projektu Edukacja Regiony Regionalizacja – nie tylko dla studentów dziennych, ale także zaocznych. Studenci dzienni i zaoczeni w ramach przedmiotów specjalnościowych będą nabywać wiedzę w sześciu blokach tematycznych:

- w pierwszym – **wiedza o regionie**, czyli: historia społeczno-gospodarcza regionu, ekonomika regionalna, geografia Łodzi i regionu łódzkiego, pedagogika współpracy środowiskowej i tradycje wielokulturowe,
- w drugim – **wiedza o kulturze** – etnografia regionu, antropologia miasta, muzeologia,
- w trzecim – **zarządzanie zasobami regionalnymi** – podstawy prawa administracyjnego i gospodarczego, samorząd i samorządność w społecznościach lokalnych, turystyka regionu łódzkiego, wybrane problemy zarządzania zasobami regionalnymi, promocja regionu,
- w czwartym – **diagnozowanie zasobów regionalnych** – polityka społeczna regionu łódzkiego, diagnozowanie potrzeb społeczności lokalnych, diagnoza potrzeb rynku pracy, strategię rozwoju regionu łódzkiego,

¹⁴ J. Angiel, E. Repach, *Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie*. Program autorski dopuszczony do użytku szkolnego przez MEN i wpisany do wykazu programów pod nr 4014–69/99, [w:] *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999, s. 158–159.

¹⁵ Więcej informacji na stronach internetowych: <http://wnow.uni.lodz.pl/> oraz www.err.uni.lodz.pl



- w piątym – **projektowanie działań regionalnych** – uwarunkowania prawne i instytucjonalne realizacji projektów rozwojowych, pozyskiwanie środków unijnych na działania społeczno-kulturalne, zarządzanie projektami, ewaluacja działań projektowych, projektowanie i organizacja działań animacyjnych.

Zaprezentowany powyżej kierunek studiów jest na początku XXI wieku innowacją. Obecnie jest on realizowany tylko w Łodzi. Miejmy nadzieję, że w przyszłości będzie upowszechniany także w innych placówkach akademickich na terenie naszego kraju, a także stanie się inspiracją badawczą dla przyszłych „pedagogów regionalnych”.

Mariusz Grabowski

Bibliografia:

- Angiel J., Repach E., *Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie*. Program autorski dopuszczony do użytku szkolnego przez MEN i wpisany do wykazu programów pod nr 4014–69/99, [w:] *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999.
- Delors J., *Edukacja jest w niej ukryty skarb*. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku, Warszawa 1998.
- Denek K., *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Poznań – Toruń 1994.
- Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999.
- Edukacja regionalna. Poradnik dla nauczycieli szkoły podstawowej*, red. Z. Piwońska, Rzeszów 2001.
- Karbowniczek J., *Edukacja środowiskowa w programach nauczania zintegrowanego*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2008, nr 1–2.
- Karbowniczek J., *Zmiany w edukacji wczesnoszkolnej po wprowadzeniu reformy systemu oświaty*, Częstochowa 2008.
- Kossak-Głowczewski K., *Regionalizacja nauczania a edukacja regionalna jako odmiany racjonalności edukacyjnej*, [w:] *Pedagogia Celestyna Freineta a edukacja regionalna*, red. W. Frankiewicz, K. Kossak-Głowczewski, Gdańsk 1997.
- Kowolik P., *Edukacja regionalna w przedszkolu*, [w:] *Edukacja regionalna. Z historii, teorii i praktyki*, red. M. T. Michalewska, Kraków 1999.
- Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz M., *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 2009.
- Kwieciński Z., *Edukacja jako podmiot, instrument i przedmiot samoregulacji społecznej. Propozycje badań skoordynowanych*, [w:] *Zagrożenia, możliwości i potrzeby wspomagania rozwoju*, red. Z. Kwieciński, Toruń 1985.
- Mazur P., *Edukacja aksjologiczna fundamentem w procesie jednoczenia Europy*, „Wychowanie na co Dzień” 2008, nr 10–11.
- Melosik Z., *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*, Toruń – Poznań 1995.
- MEN, *Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe*, [w:] *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna na pograniczach*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006.
- Okoń W., *Nony słownik pedagogiczny*, Warszawa 1998.
- Okoń W., *Nony słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001.
- Paprotna G., *Wybrane zagadnienia edukacji regionalnej w przedszkolu*, [w:] *Edukacja regionalna. Z historii, teorii i praktyki*, red. M. T. Michalewska, Kraków 1999.



- Pawelec L., *Regionalizm w kształceniu zintegrowanym*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2008, nr 1–2.
- Rubacha K., *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej sudyscyplin*, [w:] *Pedagogika*. T. 1, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003.
- Sopot-Zembok B., Nocoń H., *Edukacja regionalna*, „Edukacja i Dialog” 1998, nr 7.
- Wieczorek D., *Kontrowersje wokół edukacji regionalnej*, [w:] *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”. Edukacja XXI wieku*, red. M. Gwoździcka-Piotrkowska, A. Zduniak, Poznań 2006.

Wiadomości zaczerpnięto także ze stron internetowych:

<http://wnow.uni.lodz.pl/>

www.err.uni.lodz.pl

STRESZCZENIE

Edukacja regionalna w kontekście teoretycznym

W artykule przedstawiono edukację regionalną w aspekcie teoretycznym. Odniesiono się do zinterpretowania głównych pojęć powiązanych z tą tematyką oraz zobrazowania zasadniczych celów i założeń tego nurtu. W konkluzji zaprezentowano nowy kierunek studiów, który został uruchomiony w bieżącym roku akademickim na Uniwersytecie Łódzkim. Dotyczy on kształcenia „pedagogów regionalnych”.

Słowa kluczowe: edukacja, edukacja regionalna, pedagogika w zakresie rozwoju regionalnego, regionalizm.

SUMMARY

Regional education in the theoretical context

In the article a regional education was described in the theoretical aspect. They referred to interpreting main notions connected with this subject matter and depicting crucial objectives and assumptions of this current. In the conclusion new subject which was started in the current academic year at university was presented Lodz. He concerns the education „of regional teachers”.

Keywords: education, regional education, pedagogy within the scope of the regional development, regionalism.

